

تی. اس. الیوت T. S. Eliot

THE WASTE LAND

1922

by T. S. ELIOT

Downloaded From:

<http://www.gurdjieff-internet.com/ebooks/literature/wasteland.html>

سرزمینِ هَرز

۱۹۲۲

اثر تی. اس. الیوت

ترجمه: بهمن شعله‌ور

(بخش سوم)

ترجمه فارسی شعر بلند «سرزمین هرز» از نسخه سرزمین هرز، چاپ شرکت نشر و پخش تهران فاریاب (سهامی خاص) چاپ اول اسفندماه ۱۳۶۲ آورده شده است.

ELIOT NOTES

Line 20. Cf. Ezekiel 2:7.

23. Cf. Ecclesiastes 12:5.

31. -V. Tristan und Isolde-, i, verses 5-8.

42. Id. iii, verse 24.

46. I am not familiar with the exact constitution of the Tarot pack of cards, from which I have obviously departed to suit my own convenience. The Hanged Man, a member of the traditional pack, fits my purpose in two ways: because he is associated in my mind with the Hanged God of Frazer, and because I associate him with the hooded figure in the passage of the disciples to Emmaus in Part V. The Phoenician Sailor and the Merchant appear later; also the 'crowds of people', and Death by Water is executed in Part IV. The Man with Three Staves (an authentic member of the Tarot pack) I associate, quite arbitrarily, with the Fisher King himself.

60. Cf. Baudelaire: Fourmillante cité, cité pleine de rêves, Où le spectre en plein jour raccroche le passant.

63. Cf. INFERNO, iii. 55-7.

si lunga tratta

di gente, ch'io non avrei mai credut

che morte tanta n'avesse disfatta.

یادداشت‌های تی. اس. الیوت

برای سطرهای شماره‌گذاری شده (به همراه توضیحات تکمیلی) «بهمن شعله‌ور»، مترجم

(۲۰) قیاس کنید با کتاب حزقیال، باب دو، عبارت یک. (الیوت) - «او مرا گفت: پسر انسان، بر پاهایت بایست، و من با تو سخن خواهم گفت»

(۲۳) قیاس کنید با کتاب جامعه، باب دوازده، عبارت یک. (الیوت) - «اینک در روزگار جوانی خویش، مادام که روزهای بلا فرا نرسیده است، و آن سالها به نزدیک نیامده است که تو خواهی گفت مرا بر آنها شوقی نیست، پروردگارت را بیاد بیاور» م.

(۳۱) از *تریستان و ایزولد*، قسمت اول، ابیات ۵ تا ۸ (الیوت)

(۴۲) ایضاً از *تریستان و ایزولد*، قسمت سوم، بیت ۲۴ (الیوت): «دریا، متروک و تهی» . م.

(۴۶) من به اصول دقیق دسته ورق «تاروت» Tarot آشنا نیستم و پیداست که به مقتضای راحتی کارم از آن دور شده‌ام. مرد حلق‌اویز *The Hanged Man* که یکی از اجزای این دست ورق است به دو شکل مقصود مرا برآورده می‌سازد: یکی از آن‌رو که در ذهن من با خدای حلق‌اویز شده فریزر *Hanged God of Frazer* و دیگر از آن‌رو که با شخص باشلق بر سری است که در سفر اصحاب به *اماموس Emmaus* در قسمت پنجم ظاهر می‌شود تداعی می‌شود. ملاح فنیقی و سوداگر در ابیات بعدی می‌آیند. همچنین «انبوه مردمان» و «مرگ در آب» در قسمت چهارم آمده است. مردی با سه تکه چوب را (که از اجزای معتبر این دست ورق است) به‌طور کاملاً اختیاری در بابر خود «سلطان ماهیگیر» قرار داده‌ام. (الیوت)

(۴۸) از آواز آریل *Ariel* در صحنه دوم، پرده‌ی اول طوفان شکسپیر (الیوت) به پانویشت مترجم در شماره ۹ مراجعه نمایید.

(۶۰) قیاس کنید با بودلر:

Fourmillante cite, cite pleine de reve, Du le spectre en plein jour raccrochele passant الیوت.

* شهر پر از دحام، شهر آکنده از رویا

آنجا که روشنایی روز اشباح در کنار عابران گام بر می‌دارند.

هفت پیرمرد، گل‌های اهریمنی / م.

(۶۳) قیاس کنید با «دوزخ» دانت، فصل سوم، ابیات ۵۵-۵۷ (الیوت)

* «...آن‌چنان ردیفی دراز

از مردم که من باور نمی‌داشتم

64. Cf. INFERNO, iv. 25-7:

Quivi, secondo che per ascoltare, non avea pianto, ma' che di sospiri, che l'aura eterna facevan tremare.

68. A phenomenon which I have often noticed.

74. Cf. the Dirge in Webster's -White Devil- .

76. -V.- Baudelaire, Preface to -Fleurs du Mal-.

II. A GAME OF CHESS

77. Cf. -Antony and Cleopatra-, II. ii. 190.

92. Laquearia. -V. Aeneid-, I. 726:

dependent lychni laquearibus aureis incensi, et noctem flammis funalia vincunt.

98. Sylvan scene. -V.- Milton, -Paradise Lost-, iv. 140.

99. -V.- Ovid, METAMORPHOSES, vi, Philomela.

100. Cf. Part III, 1. 204.

115. Cf. Part III, 1. 195.

118. Cf. Webster: 'Is the wind in that door still?'

126. Cf. Part I, l. 37, 48.

138. Cf. the game of chess in Middleton's -Women beware Women-.

III. THE FIRE SERMON

176. V. Spenser, PROTHALAMION.

192. Cf. -The Tempest-, i. ii.

196. Cf. Marvell, -To His Coy Mistress-.

مرگ آن چندان را پی کرده باشند... م.

(۶۴) قیاس کنید با «دوزخ» فصل چهارم، ۲۵-۲۷ (الیوت)

* صدای غرولندی شنیده نمی‌شد، بلکه تنها آه‌ها بودند

که هوای بیرون را می‌لرزاندند... م.

(۶۸) پدیده‌ای که من بارها بدان توجه کرده‌ام. (الیوت)

(۷۰) Mylae نام باستانی Milayyo است که بندری است بر ساحل شمالی سیسیلی. به سال ۲۶۰ پیش از میلاد، در خلیج مایلی،

Duilis سردار رومی نخستین پیروزی دریایی را بر کارتاژ نصیب قوای روم ساخت. (الیوت)

* بنا بر تعبیر الیوت این جنگ نیز همچون جنگ جهانی اول جنگی تجاری بود. در اینجا لاشه‌ی که دفن شده مظهر قربانی خدایی است که در آیین باستان کشته در خاک دفن می‌شد تا آن را بارور کن، یا مظهر قربانی‌ای است که در جنگ داده می‌شود و نیز اشاره‌ای می‌تواند باشد به قربانی مسیح که سپس از گور برخاست. قهرمان داستان به نوعی جذبه از کسی که با او در جنگ بوده می‌پرسد که آیا مظهر قربانی‌ای که داده شده نویدی از باروری می‌دهد یا نه. اما آن چنان که از سطور بعد برمی‌آید، باروری و زایشی در کار نخواهد بود. م.

(۷۴) قیاس کنید با مرثیه‌ای که در «شیطان سپید» اثر ویستر هست (الیوت)

(۷۶) از مقدمه «بودلر» بر کتاب «گل‌های اهریمنی» (الیوت) * تو خواننده‌ی مژور! همانندم! برادرم. م.

(۷۷) قیاس کنید با «آنتونی و کلئوپاترا» پرده‌ی دوم، صحنه‌ی دوم، سطر ۱۹۰ (الیوت)

* «زورقی که او بر آن نشسته بود، همچون سریری پُر جلا،

بر آب می‌سوخت...» م.

(۹۲) Lquearia از کتاب Aeneid (اثر ورژیل Vergil) کتاب اول، بیت ۷۲۶، (الیوت):

* «از سقف زرتکار چراغ‌های تازه افروخته می‌آورند،

و مشعل‌ها با شعله‌هاشان شب را تسخیر می‌کنند»

«سقف نگارین» ترجمه نسبتاً دقیق این لغت لاتین ست. م.

(۹۸) Sylvan Scene از «بهشت گمشده» اثر Milton کتاب چهارم، بیت ۱۴۰، (الیوت). * «میتون» در این بیت باغ عدن را وصف

می‌کند. م.

(۹۹) کتاب «مسخ‌ها» Metamorphoses اثر اووید Ovid باب ششم، فیلوملا (الیوت)

(۱۰۰) بلبل - قیاس کنید با بخش سوم، سطر ۲۰۴ (الیوت)

(۱۱۵) قیاس کنید با بخش سوم، سطر ۱۹۵ (الیوت)

(۱۱۸) قیاس کنید با این جمله‌ی وبستر: «آیا هنوز باد در آن در است؟» (الیوت)

(۱۲۶) قیاس کنید با بخش اول، سطور ۳۷ و ۴۸. (الیوت)

197. Cf. Day, -Parliament of Bees-: When of the sudden, listening, you shall hear, A noise of horns and hunting, which shall bring Actaeon to Diana in the spring, Where all shall see her naked skin . . .

199. I do not know the origin of the ballad from which these lines are taken: it was reported to me from Sydney, Australia.

202. -V.- Verlaine, PARSIFAL.

210. The currants were quoted at a price 'carriage and insurance free to London'; and the Bill of Lading, etc., were to be handed to the buyer upon payment of the sight draft.

Notes 196 and 197 were transposed in this and the Hogarth Press edition, but have been corrected here.

210. 'Carriage and insurance free'] 'cost, insurance and freight'--Editor.
218. Tiresias, although a mere spectator and not indeed a 'character', is yet the most important personage in the poem, uniting all the rest. Just as the one-eyed merchant, seller of currants, melts into the Phoenician Sailor, and the latter is not wholly distinct from Ferdinand Prince of Naples, so all the women are one woman, and the two sexes meet in Tiresias. What Tiresias sees, in fact, is the substance of the poem. The whole passage from Ovid is of great anthropological interest: ... Cum Iunone iocos et 'maior vestra profecto est Quam, quae contingit maribus', dixisse, 'voluptas.' Illa negat; placuit quae sit sententia docti Quaerere Tiresiae: venus huic erat utraque nota. Nam duo magnorum viridi coeuntia silva Corpora serpentum baculi violaverat ictu Deque viro factus, mirabile, femina septem Egerat autumnos; octavo rursus eosdem Vidit et 'est vestrae si tanta potentia plagae', Dixit 'ut auctoris sortem in contraria mutet, Nunc quoque vos feriam!' percussis anguibus isdem Forma prior rediit genetivaque venit imago. Arbiter hic igitur sumptus de lite iocosa Dicta Iovis firmat; gravius Saturnia iusto Nec pro materia fertur doluisse sui que Iudicis aeterna damnavit lumina nocte, At pater omnipotens (neque enim licet inrita

(۱۳۸) قیاس کنید با بازی شطرنج در نمایشنامه **Women Beware Women** پرده‌ی دوم، صحنه‌ی دوم. (الیوت)

(۱۷۶) از شعر «سرود زفاف» Porthalamion اثر *Spencer*. (الیوت) * برگردان شعر/سپنسر در شعر ایوت یادآور روزگاران آمده است که در آن عشق، معنا و ثباتی داشت. م.

(۱۹۲) قیاس کنید با «طوفان» شکسپیر، پرده‌ی اول، صحنه‌ی دوم (الیوت)

* «بر ساحل نشسته بودم

و دیگر بار بر هلاکت پادشاه پدرم می‌گریستم.» م.

(۱۹۶) قیاس کنید با شعر «به دلبر شرم‌زوی‌اش» *To his coy mistress* اثر *Marvell* (الیوت) * منظور شعر زیر آندرو مارول شاعر قرن هفدهم انگلیس است:

«اما در پشتم همواره صدای گردونه‌ی تیز تکِ زمان را می‌شنوم

که نزدیک می‌شتابد» م.

(۱۹۷) قیاس کنید با «پارلمان زنبورهای عسل» اثر *دی Day*:

«آن زمان که به ناگاه، چون گوش فرا دهی، صدای بوق‌ها

و شکار را خواهی شنید که در فصل بهاران

Aetaeon را به *Diana* خواهد رساند

و همه بیکر لخت دیانا را خواهند دید...» (الیوت)

* در میتولوژی (اسطوره‌شناسی) کلاسیک آکتیون یک شکارچی بود که دیانا، الهه شکار و طبیعت وحشی را، هنگام سر و تن شستن غافلگیر ساخت و بیکر لخت او را دید و از همین رو به گوزنی بدل شد و به دندان تازی‌های خود پاره گشت. م.

(۱۹۹) من ریشه‌تصنیفی را که این سطور از آن گرفته شده نمی‌دانم. این تصنیف از شهر سیدنی در استرالیا برای من نقل شده است. (الیوت)

(۲۰۲) از شعر «پارسیفال» *Parsifal* اثر *ورلن* (الیوت)

* «و آه از صداهای این کودکانی که در جایگاه دسته‌ی کُر می‌خوانند.» در اینجا نیز این یادبود در برابر عشق مبتذل امروزی قرار داده شده است. م.

(۲۱۸) تاریخ‌سیاس، اگرچه تنها تماشاگری است و در واقع یکی از «فهرمانان» نیست، برجسته‌ترین شخص داستان است و تمامی قسمت‌های شعر را به همدیگر ربط می‌دهد. درست همانسان که سوداگر یک چشم، فروشنده‌ی مویزها، با ملاح فنیقی یکی می‌شود، و ملاح فنیقی نیز خود کاملاً از فردیناند *Fredinand* شاهزاده‌ی ناپلی تمیز دادنی نیست، تمامی زنان نیز یک زن هستند و دو جنس زن و مرد در تاریخ‌سیاس به هم می‌آمیزند. آنچه تاریخ‌سیاس به اصطلاح می‌بیند، در واقع جوهر داستان است. عبارت

cuiquam Facta dei fecisse deo) pro lumine adempto Scire futura dedit poenamque levavit honore.

221. This may not appear as exact as Sappho's lines, but I had in mind the 'longshore' or 'dory' fisherman, who returns at nightfall.

253. -V.- Goldsmith, the song in -The Vicar of Wakefield-.

257. -V. The Tempest-, as above.

264. The interior of St. Magnus Martyr is to my mind one of the finest among Wren's interiors. See -The Pro-proposed Demolition of Nineteen City Churches- (P. S. King & Son, Ltd.).

266. The Song of the (three) Thames-daughters begins here. From line 202 to 306 inclusive they speak in turn. -V. Gotterdammerung-, III. i: the Rhine-daughters.

279. -V.- Froude, ELIZABETH, vol. I, ch. iv, letter of De Quadra to Philip of Spain: In the afternoon we were in a barge, watching the games on the river. (The queen) was alone with Lord Robert and myself on the poop, when they began to talk nonsense, and went so far that Lord Robert at last said, as I was on the spot there was no reason why they should not be married if the queen pleased.

293. Cf. PURGATORIO, v. 133: 'Ricorditi di me, che son la Pia; Siena mi fe', disfecemi Maremma.'

307. -V.- St. Augustine's CONFESSIONS: 'to Carthage then I came, where a cauldron of unholy loves sang all about mine ears'.

308. The complete text of the Buddha's Fire Sermon (which corresponds in importance to the Sermon on the Mount) from which these words are taken, will be found translated in the late Henry Clarke Warren's -Buddhism in Translation- (Harvard Oriental Series). Mr. Warren was one of the great pioneers of Buddhist studies in the Occident.

زیر از «اووید» از نظر انسان‌شناسی دارای ارزش بسیاری است: «... چنین پیش آمد که روزی جوو **Jove** (نام دیگر ژوپیتر خدای آسمان‌ها در مذهب باستانی روم که با ژئوس **Zeus** خدای خدایان در میتولوژی یونان یکی است. م.) سرمست از شراب، فکر و خیال را به کناری نهاد تا ساعتی را به کاهلی بگذراند و با **Juno** (در مذهب باستانی روم برابر **Hera** زن و خواهر ژئوس در میتولوژی یونانی است. هر/ ملکه آسمان‌ها و الهه ازدواج و زنان بود. م.) به شوخی پردازد. بدو گفت: «من بر آنم که لذت شما زنان در عشق بیش از لذت ما (خدایان مرد) است». **جونو** این را نپذیرفت. پس بر آن شدند تا **تایریسیاس** خردمند را به داوری بخوانند. او هر دو جانب عشق را می‌دانست. چه روزی از آنجا که دو افعی عظیم را که در جنگل به حال جفت‌گیری بودند با ضربه عصایی خشمگین ساخته بود، به شگفتی که از مرد به زن بدل شد و هفت سال را بدانسان بر سر آورد. به سال هشتم بار دیگر همان افعی‌ها را دید و گفت: «حال که در زدن شما چنین جادویی است که ماهیت زنده‌ی ضربه را دگرگون می‌کند، بار دیگر شما را خواهم زد.» و با گفتن این سخن ضربه‌ای بر افعی‌ها زد و حالت نخستینش بدو بازگشت و همچون روزی شد که زاده شده بود. بدینسان هنگامی که در مشاجره‌ی مفرح خدایان به داوری خوانده شد، جانب **جوو** را گرفت. آورده‌اند که **جونو** یا بیش از آن‌چه که می‌بایست و یا بیش از آنچه که سزاوارش بود، بر آشفت و داور را به نابینایی جاودانی محکوم ساخت، اما پدر ابری آسمان‌ها به **تایریسیاس** در برابر بینایی از دست رفته‌اش موهبت دانش آینده را عطا کرد. (الیوت)

(۲۱۹) این ابیات شاید همچون شعر **Sappho** دقیق به چشم نیاید، اما منظور من ماهیگیران ساحلی هستند که هنگام شامگاه به ساحل باز می‌گردند. (الیوت) * منظور الیوت شعری است که سافو در ستایش ستاره‌ی غروب سروده بود. «سافو» شاعر (زن) تغزلی یونانی است که در حدود ۶۰۰ سال پی از میلاد می‌زیست. م.

(۲۵۳) شعر از **Goldsmith** از قطعه آواز در *The Vicoral Wakefield* (الیوت):

* «هنگامی که زن زیبا خود را تسلیم هوس می‌سازد

و دیر از فزیکاری مردان آگاه می‌شود

چه افسونی می‌تواند سودای او را آرام بخشد

چه ترفندی می‌تواند گناه او بشوید؟» م.

(۲۵۷) ایضاً از «توفان» اثر شکسپیر، پرده اول، صحنه دوم.

(۲۶۴) اندورن کلیسای سنت **ماگنوس شهید** به گمان من یکی از زیباترین کارهای **Sir Christopher Wren** آرشیتکت قرون هفدهم و هجدهم میلادی انگلیس است. رجوع کنید به «ویران سازی پیشنهادی نوزده کلیسای شهری.» (الیوت)

(۲۶۶) آواز دختران «تمز» (سه) در اینجا شروع می‌شود. از سطر ۲۹۲ تا سطر ۳۰۶ هریک به نوبت سخن می‌گویند. شعر دختران **Rhein** اثر **Götterdämmerung** قسمت سوم، سطر اول. (الیوت) * در «دختران راین» نیز داستان یک هتک ناموس است و این اشاره به دنیویت و ابتذال عشق تا صحنه بعدی در باره **الیزابت ولستر** که آن هم داستانی از اغوا و فریب بی‌ثمر بود، ادامه می‌یابد. م.

309. From St. Augustine's CONFESSIONS again. The col-location of these two representatives of eastern and western asceticism, as the culmination of this part of the poem, is not an accident.

V. WHAT THE THUNDER SAID

In the first part of Part V three themes are employed: the journey to Emmaus, the approach to the Chapel Perilous (see Miss Weston's book), and the present decay of eastern Europe.

357. This is -Turdus aonalaschkae pallasii-, the hermit-thrush which I have heard in Quebec County. Chapman says (-Handbook of Birds of Eastern North America-) 'it is most at home in secluded woodland and thickety retreats. . . . Its notes are not remarkable for variety or volume, but in purity and sweetness of tone and exquisite modulation they are unequalled.' Its 'water-dripping song' is justly celebrated.

360. The following lines were stimulated by the account of one of the Antarctic expeditions (I forget which, but I think one of Shackleton's): it was related that the party of explorers, at the extremity of their strength, had the constant delusion that there was -one more member- than could actually be counted.

366-76. Cf. Hermann Hesse, -Blick ins Chaos-:

Schon ist halb Europa, schon ist zumindest der halbe Osten Europas auf dem Wege zum Chaos, fährt betrunken im heiligen Wahn am Abgrund entlang und singt dazu, singt betrunken und hymnisch wie Dmitri Karamasoff sang. Ueber diese Lieder lacht der Bürger beleidigt, der Heilige und Seher hört sie mit Tränen.

401. 'Datta, dayadhvam, damyata' (Give, sympathize, control). The fable of the meaning of the Thunder is found in the -Brihadaranyaka--Upanishad-, 5, 1. A translation is found in Deussen's -Sechzig Upanishads des Veda-, p. 489.

407. Cf. Webster, -The White Devil-, v. vi: ... they'll remarry Ere the worm pierce your winding-sheet, ere the spider Make a thin curtain for your epitaphs.

(۲۷۹) کتاب «الیزابت»، اثر Fraude جلد اول، فصل چهارم، نامه De Quadra Philip of Spain بعد از ظهر ما در زورقی بودیم و بازی‌های را بر رودخانه تماشا می‌کردیم. (ملکه) و گرد رابرت و من روی عرشه‌ی زورق ایستاده بودیم که آن‌ها شروع به آسمان ریسمان بافتن کردند و صحبت را تا به آنجا کشاندند که گرد رابرت بالاخره گفت که چون من در آنجا هستم او دلیلی نمی‌بیند که چرا اگر ملکه مایل باشد آن‌دو ازدواج نکنند. (الیوت)

(۲۹۳) قیاس کنید با «برزخ» دانه، فصل پنجم، بیت ۱۳۳:

«مرا به یاد دارد که لایا La Pia هستم

Sienna مرا بر پا داشت، Maremma نابودم ساخت.» (الیوت)

(۳۰۷) رجوع کنید به «اعترافات» سنت آگوستین: «آنگاه به کارتاژ آمدم،

(۳۰۸) ترجمه‌ای از متن کامل «موعظه آتش» بودا (که از لحاظ اهمیت با «موعظه بر فراز کوه» مسیح برابری می‌کند) را که این کلمات از آن گرفته شده است می‌توان در کتاب «ترجمه بودائیت» (سری انتشارات شرقی هاروارد) اثر مرحوم Henry Clark Warren یافت. آقای Warren از پیشقدمان برجسته‌ی تحقیقات بودایی در آسیا بود. (الیوت)

(۳۱۲) ایضاً از «اعترافات» سنت آگوستین. در کنار هم نهادن این دو مظهر ژهد و تقوای شرقی و غربی، به عنوان نقطه اوج این قسمت از شعر، اتفاقی نبوده است. (الیوت)

(۳۲۲) در قسمت اول این بخش شعر سه «تم» به کار رفته است: سفر به Emmaus نزدیک شدن به نمازخانه‌ی پُر خطر Chapel Perilious (به کتاب خانم وستون رجوع کنید) و زوال حاضر اروپای شرقی. (الیوت)

(۳۵۷) hermit-thrush (که در اینجرا باسترک ترجمه شده است. م.) منظور گونه‌ی Turdus aonalaschkae palla sil، باسترکی است که من صدایش را در استان Quebec شنیده‌ام. Chapman (از راهمای پرندگان شمال شرقی آمریکا) می‌گوید: «این پرنده

در درخت‌زارهای منزوی و پناه‌گاه‌های پرت در میان بیشه‌ها می‌گزیند... الحانش از لحاظ تنوع با حجم قابل ملاحظه نیست، بلکه در صافی و شبیرینی آهنگ و درستی ردیف بی‌مانند است.» آواز «چک چک آب» او به حق بدین نام مشهور شده است. (الیوت)

(۳۶۶-۷۶) قیاس کنید با نظری به هرج و مرج اثر Hermann Hoss. «هم‌اکنون نیمی از اروپا، دست‌کم نیمی از اروپای شرقی، رهسپار هرج و مرج است، و مست و بیخود در توهمی از جذبه‌ی قدیسانه، بر لبه‌ی پرتگاه، سفر می‌کند و این امر با خواندن مزامیر مستانه، همچنان که دیمتری کارامازوف می‌خواند (رجوع کنید به کتاب داستایفسکی) جشن می‌گیرد. بر این آوازه‌ها شهرنشین خشمگین می‌خندد، قدیس و پیامبر یا دیدگان اشک‌آلود به آن‌ها گوش فرا می‌دهند.» (الیوت)

(۴۰۱) Dayadhvam, Damyata, Datta (ایشار کن، همدردی کن، مُشکِ نَفَسِ کن) افسانه‌ی معنای رعد را می‌توان در اوپانیشادها Brihadarnyaka فصل پنجم، قسمت اول یافت .... (الیوت)

411. Cf. INFERNO, xxxiii. 46: ed io sentii chiavar l'uscio di sotto all'orribile torre. Also F. H. Bradley, -Appearance and Reality-, p. 346: My external sensations are no less private to myself than are my thoughts or my feelings. In either case my experience falls within my own circle, a circle closed on the outside; and, with all its elements alike, every sphere is opaque to the others which surround it. . . . In brief, regarded as an existence which appears in a soul, the whole world for each is peculiar and private to that soul.

424. -V.- Weston, -From Ritual to Romance-; chapter on the Fisher King.

427. -V. Purgatorio-, xxvi. 148.: 'Ara vos prec per aquella valor 'que vos guida al som de l'escalina, 'sovegna vos a temps de ma dolor.' Poi s'ascose nel foco che gli affina.

428. -V. Pervigilium Veneris-. Cf. Philomela in Parts II and III.

429. -V.- Gerard de Nerval, Sonnet -El Desdichado-.

431. -V.- Kyd's -Spanish Tragedy-.

433. Shantih. Repeated as here, a formal ending to an Upanishad. 'The Peace which passeth understanding' is a feeble translation of the content of this word.

(۴۰۷) قیاس کنید با (شیطان سپید) ویستر، قسمت پنجم، سطر ششم:

«... دیگر بار ازدواج خواهند کرد

پیش از آن که کرم در کفن تو رخنه کند، پیش از آن که عنکبوت

برده‌ای ظریف به جای لوح گور بر تو بندند.» (الیوت)

(۴۱۱) قیاس کنید با «دوزخ»، فصل سی و سوم، بیت ۴۶:

«و در زیر پا مَفر بُرج دهشت‌زا را شنیدم

که بسته شد»

همچنین با کتاب Appearance and Reality اثر F. H. Bradley صفحه ۳۶: «هیجانات خارجی برایم کم از اندیشه‌ها و احساسات شخصی نیستند. در هر دو صورت تجربه‌ی من درون دایره‌ی خودم قرار می‌گیرد که بر خارج بسته است. و به تساوی برای هر یک از عناصر یک مدار، هر مداری برای آن دیگران که آن را در خود گرفته‌اند مات است... خلاصه به عنوان وجودی که در یک روح نجلی می‌کند، تمامی جهان برای هر کس، خاص و ویژه همان روح است.» (الیوت)

(۴۲۴) رجوع کنید به کتاب خانم «وستون» From Ritual to Romance فصل مربوط به سلطان ماهیگیر. (الیوت)

(۴۲۷) رجوع کنید به «برزخ»، فصل بیست و ششم، بیت ۱۴۸:

«اینک به حق آن حسنی که تو را به اوج بله‌ها

هدایت می‌کند، سوگند می‌دهم

که به هنگام خوشی عذاب مرا به یاد آور.» (الیوت)

* این بیت آخر بیتی است که به زبان لاتین نقل شده است. م.

(۴۲۸) شعر Pervigilium Veneris قیاس کنید با فیلمل در قسمت‌های اول و دوم، (الیوت):

«او می‌خواند: من خاموشم. چه هنگام بهاران در من بیدار خواهد شد؟ چه هنگام به مانند پرستو خواهیم بود و از این

افسردگی لال رهایی خواهیم یافت؟»

(۴۲۹) شعر ژرار دو نروال Gerard Du Nerval، غزل El Desdichado، (الیوت):

«من مرد افسرده‌ام - زن مرده - تسکین نیافته، ... شاهزاده «آکی تن Aquitaine» در بُرجی ویران.»

(۴۳۱) Hieronyme o's mad againe تراژدی اسپانیایی از Kyd (الیوت) * معنای این اشاره به تراژدی اسپانیایی بسیار گیج‌کننده است. در تراژدی اسپانیایی هیرانیمو نیز مانند هملت در تراژدی شکسپیر خود را عمداً و به منظور خاصی به دیوانگی می‌زند. برخی از منتقدین این اشاره را چنین تعبیر کرده‌اند که شاید شاعر نیز به منظور خاصی، به منظور بازگو کردن حقیقت، خود را به دیوانگی زده بوده است که اینک از آن باز می‌گردد و به زبان دعای هندو طلب استغفار و رهایی می‌کند. م.

(۴۳۳) Shantih آن‌چنان که در این جا تکرار شده است، پایان رسمی هر اوپانیشاد (* هریک از چندین کتب مذهبی هندو. م.) است

و معنای معادل آن «آرامشی است که به درک نیاید» (الیوت)

یادداشت‌های مترجم: